

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van een
bureauonderzoek en boringen aan de
Schutsboom te Reusel, gemeente
Reusel-De Mierden (N.-Br.)**

M.C. Blom

ARC-Rapporten 2003-25

Groningen
21 augustus 2003
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2003/104
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Reusel-De Mierden
Plaats	Reusel
Toponiem	Schutsboom
Kaartblad	50H
Coördinaten	139.825/375.375
Periode	–
Type object	–
Type bodem	Zand
Geomorfologie	Dekzandrug

1.2 Aanleiding van het onderzoek

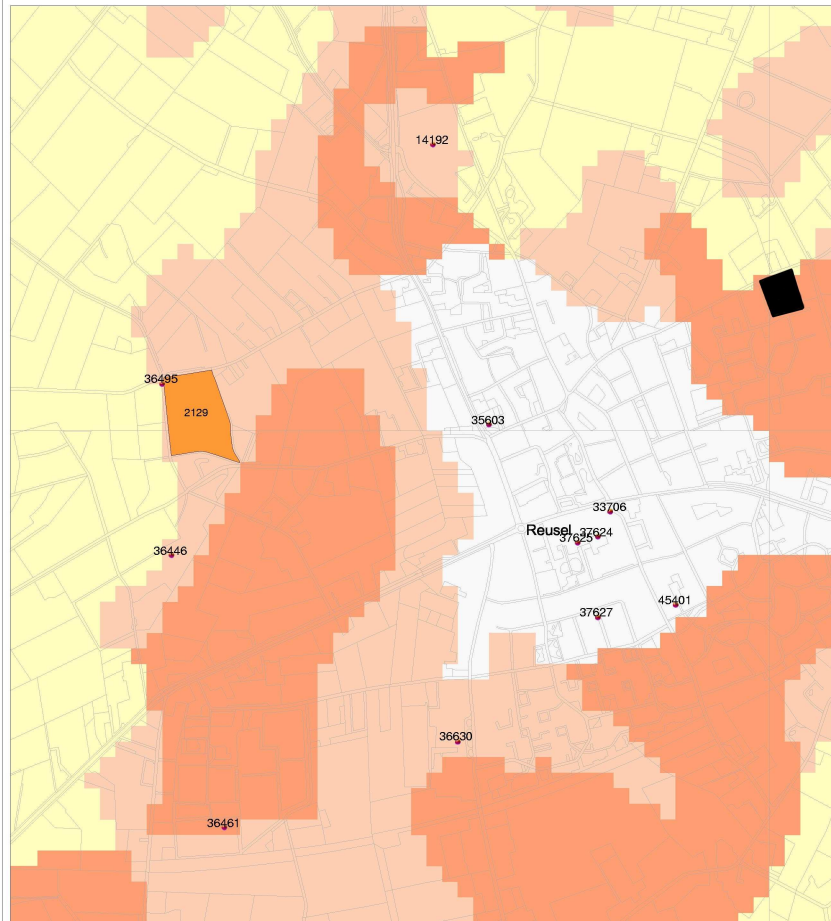
Aanleiding voor het onderzoek zijn de bouwplannen voor de uitbreiding van de sporthal ‘Interkontakthal’ aan de Schutsboom 1 te Reusel. Uit de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant blijkt dat de indicatieve archeologische waarde van het perceel aan de Molenberg, waarop de uitbreiding gepland is, middelhoog is. Conform het beleid van de provincie Noord-Brabant heeft de gemeente Reusel-de Mierden Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht gegeven een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een bureauonderzoek en boringen uit te voeren. Het booronderzoek is uitgevoerd op dinsdag 27 mei 2003 door drs. ing. G.J. de Roller en mw. drs. M.C. Blom. Voorafgaand aan het booronderzoek werd een bureauonderzoek uitgevoerd.

1.3 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt aan de Schutsboom 1, tussen de Molenberg, de Reeneik en de Rondweg (afb. 1). Het terrein bevindt zich ten oosten van de dorpskern van Reusel. Het te onderzoeken gebied is circa 1,4 hectare groot en is in gebruik als sportveld.

1.4 Doel van het onderzoek

Het onderzoek heeft als doel het vaststellen van de bodemopbouw en het lokaliseren van de mogelijk aanwezige archeologische vindplaatsen. Indien er vondstmateriaal en/of vindplaatsen worden aangetroffen, wordt door het zetten van extra boringen getracht de omvang en kwaliteit van de vindplaats vast te stellen.

Legenda

- WAARNEMINGEN
- VONDSMELDINGEN

MONUMENTEN

- archeologische betekenis
- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd
- TOP10 ((c)TDN)

IKAW

- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd

- PLAATSNAMEN
- PROVINCIES

0 500 m

ROB
ArchisII

Afbeelding 1 Reusel en omgeving met daarop aangegeven de IKAW-waarden en archeologische monumenten, vondstmeldingen en waarnemingen. De ligging van het onderzoeksgebied is in zwart aangegeven. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Archis II).

1.5 Werkwijze

1.5.1 Bureauonderzoek

Tijdens het bureauonderzoek zijn alle ter beschikking staande middelen gebruikt om tot een archeologische verwachtingswaarde van het onderzoeksterrein te komen. Allereerst is er een controle van de Archis-meldingen (Archeologisch informatiesysteem voor Nederland) en andere bekende archeologische waarden uitgevoerd. Daarnaast is divers kaartmateriaal geraadpleegd, waaronder de bodemkaart en historische kaarten van het gebied.

1.5.2 Booronderzoek

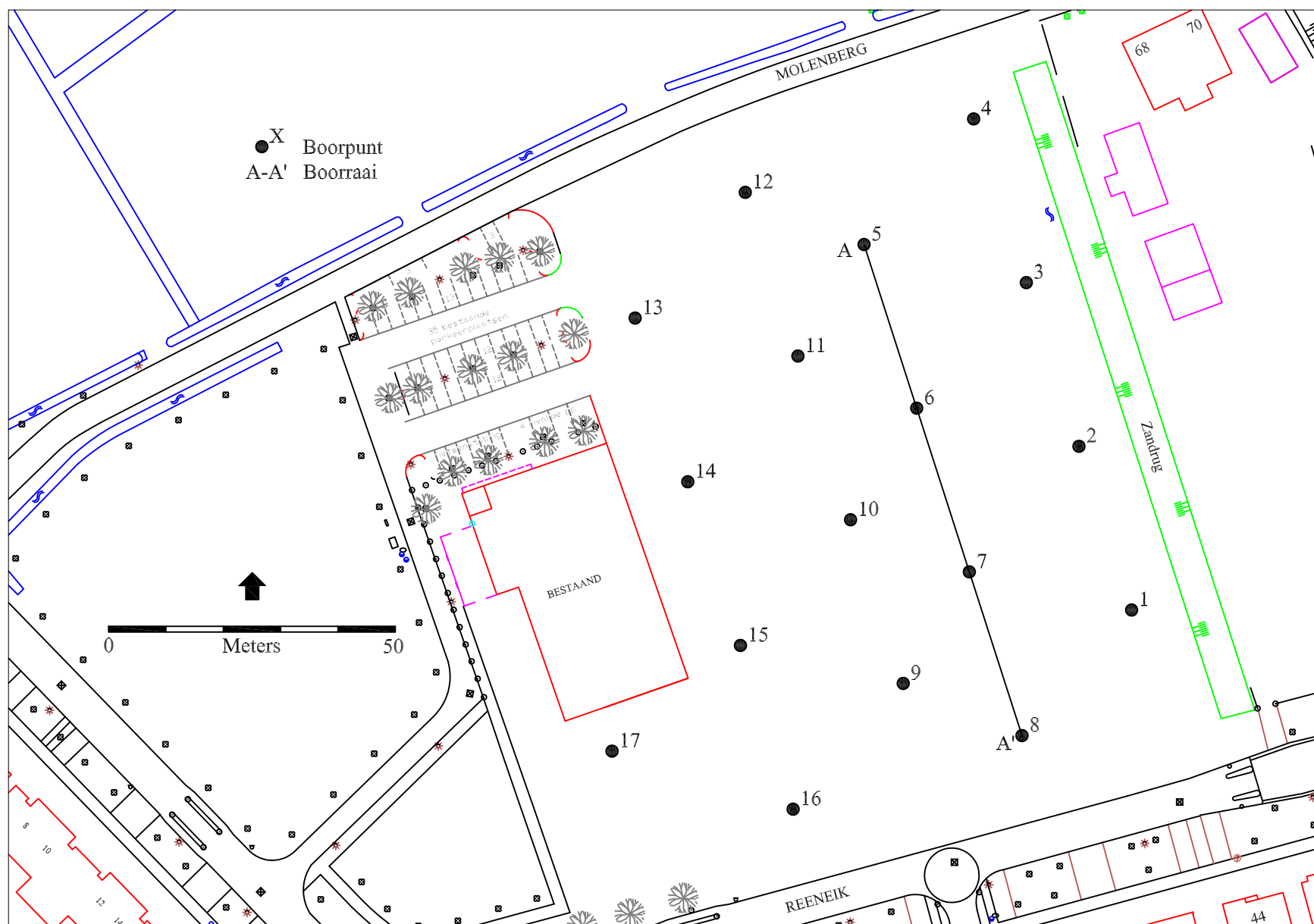
Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken zijn op het onderzoeksterrein in totaal zeventien boringen gezet (afb. 2). De raaiafstand bedraagt 25 m en de boorafstand binnen de raaien 30 m. In de raaien verspringen de boringen ten opzichte van elkaar, zodat een goede dekking van het terrein wordt verkregen. Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor. Alle boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen zijn beschreven en gemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven. De grond van de boringen 6, 7, 10 en 16 is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 4 mm, waarbij gelet is op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. Naast het boren is een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen, waaronder molshopen. De vondstzichtbaarheid op het oppervlak van het terrein was nihil, omdat het terrein in gebruik is als sportveld.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek en geoarcheologische context

De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant middelhoog. Tevens is de Molenberg aangegeven als routebeloop dat vanuit cultuurhistorisch perspectief als redelijk hoog van waarde moet worden beschouwd. Volgens de de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) heeft het onderzoeksterrein een hoge trefkans (afb. 1). De bodemkaart van Nederland (kaartnummer 50 Oost Tilburg) vermeldt dat in het onderzoeksgebied een eerdgrond van lemig fijn zand aangetroffen zou kunnen worden. Dit wordt bevestigd door de geomorfologische kaart van Nederland (kaartbladnummer 50 Oost Breda); het onderzoeksterrein bevindt zich volgens deze kaart op een dekzandrug tussen twee beekdalen in, te weten de 'Loop' en de 'Reusel'. Deze relatief hoge ligging nabij watervoerende laagtes waren in de prehistorie ideale bewoningsplekken omdat de overgang van hoge gronden naar lage gronden, van droog naar nat, voor een afwisselend milieu zorgde waaronder andere veel jachtwild te verwachten was.

Volgens historische stafkaarten uit 1911 – 1922 is het terrein op dat moment al ontgonnen. In Archis zijn uit de directe omgeving van het onderzoeksterrein vijf

Afbeelding 2 Boorpuntenkaart Schutsboom. Kaart: B. Schomaker.

meldingen geregistreerd (zie bijlage 3). Het betreft:

- Waarnemingsnummer 14201 (coördinaten 140.960-375.840). Uit dit vondst-complex komen de volgende voorwerpen: zes fragmenten van Pingsdorfkeramiek daterend uit de Late Middeleeuwen, vijftientig stuks vuursteen daterend uit het Mesolithicum, vijf vuurstenen werktuigen en/of gereedschappen, althans delen daarvan, eveneens daterend uit het Mesolithicum en achttien fragmenten van aardewerk dat dateert vanaf de IJzertijd tot de Late Middeleeuwen.
- Waarnemingsnummer 14203 (coördinaten 140.980-375.340): veertien fragmenten van Andennekeramiek uit de Late Middeleeuwen, één fragment van een bolpot uit de vroege Middeleeuwen C, veertien fragmenten van Paffrathkeramiek uit de Late Middeleeuwen en zes fragmenten van keramiek, daterend vanaf de Bronstijd tot en met de IJzertijd.
- Waarnemingsnummer 35076 (coördinaten 140.850-375.840): onderdeel van een vuurstenen werktuig uit het Neolithicum.
- Waarnemingsnummer 36337 (coördinaten 141.000-375.300): een fragment van aardewerk uit de Nederrijnse grafheuvel-cultuur, dat dateert uit de IJzertijd.
- Waarnemingsnummer 39725 (coördinaten 140.930-375.840): één fragment van inheems-Romeins aardewerk, daterend uit de Romeinse Tijd.

2.2 Booronderzoek

2.2.1 Bodemopbouw

De bodem bestaat, van onder naar boven, uit:

- een fluviatiele Rijn/Maas-afzetting, de Formatie van Sterksel, dat bestaat uit grof zand, plaatselijk iets lemiger;
- dekzand (C-horizont), de Formatie van Twente, dat in dikte varieert van 10 tot 120 cm;
- verstoorde laag, een mix van geel zand, bruin zand, roestvlekken en soms lemige brokken grijs zand;
- bouwvoor, zwarte humeuze grond, het restant van de A-horizont, in dikte variërend van 15 tot 80 cm, homogeen van opbouw.

In boringen 5, 6, 9, 10, 11, 12 en 14 is ook de onderkant van de zwarte humeuze bouwvoor vermengd. In boringen 1, 2, 4, 7, 8, 15, 16 en 17 ontbreekt deze mengde laag en gaat het dekzand via een scherpe, niet natuurlijke, grens over in de zwarte bovengrond (zie de als voorbeeld uitgewerkte boorraai 1). In de boringen 1, 2, 4, 9, 11, 14, 15 en 16 komt op ca. 50 cm diepte in de bouwvoor iets baksteengruis voor. Van de boorpunten is de NAP-hoogte bepaald (tabel 1. Met uitzondering van boring 17 is het terrein vlak. Boring 17 is in een bosje gezet waar nog grond lag van, vermoedelijk, de bouw van de sporthal. Dit hoekje van het onderzoeksterrein vertoont dus reliëf.

3 Conclusies en aanbevelingen

De bodemkaart en geomorfologische kaart geven aan dat er in het onderzoeksterrein aan de Schutsboom te Reusel sprake is van een dekzandrug met een eerdgrond

boring	hoogte in meters	boring	hoogte in meters
1	31,15	10	31,07
2	31,16	11	31,03
3	31,18	12	30,96
4	30,99	13	30,85
5	31,04	14	30,95
6	31,13	15	30,99
7	31,12	16	31,08
8	31,19	17	32,25
9	31,13	–	–

Tabel 1 NAP-hoogtes van de boorpunten.

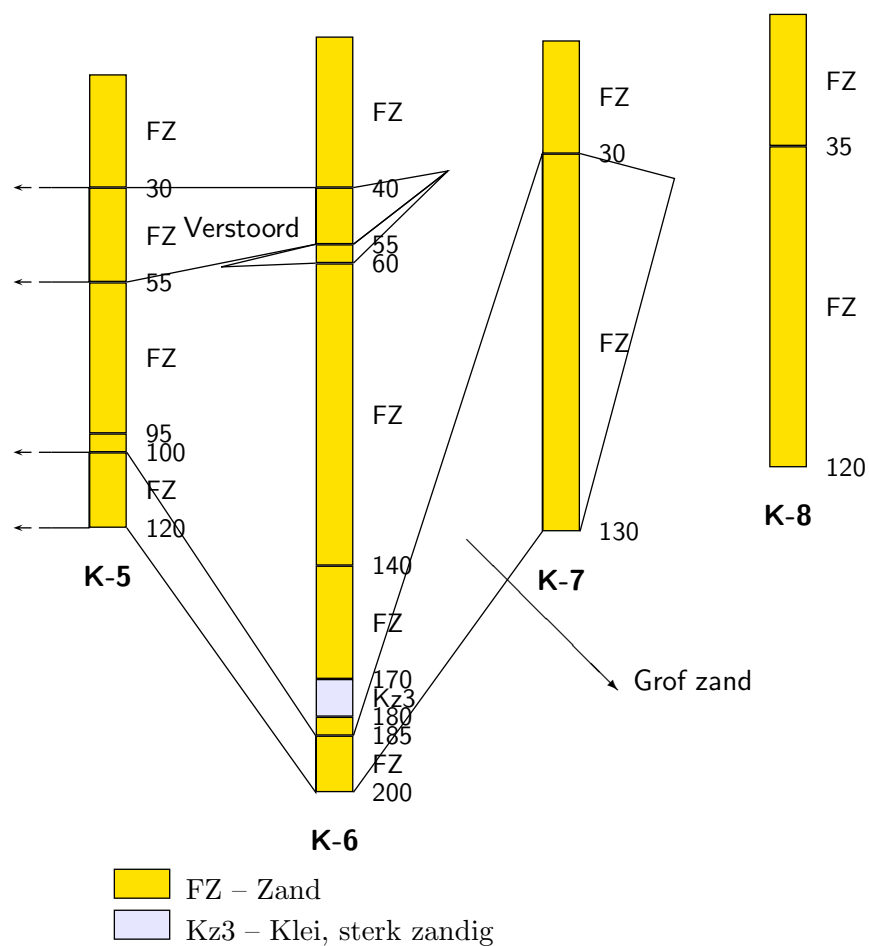
van lemig fijn zand. Uit de boringen blijkt dat de bodemopbouw verstoord is, waarschijnlijk als gevolg van de aanleg van het sportveld. De verstoring bestaat enerzijds uit een gemengde laag tussen de humeuze zwarte bovengrond en het dekzand en anderzijds uit een aftopping van het profiel. In dit laatste geval gaat de bovengrond via een scherpe grens over in het dekzand. Gezien de dikte van de humeuze bovengrond betreft het hier een gehomogeniseerde eerdgrond.

In de bovengrond en het onderliggende dekzand zijn door de verstoringen geen intacte archeologische sporen meer te verwachten. In de boringen en bij de veldkartering zijn geen archeologische vondsten aangetroffen, terwijl in de directe omgeving van het onderzoeksterrein wel vondsten bekend zijn, daterend van het Mesolithicum tot en met de Middeleeuwen.

Vanuit de archeologie is er, voorafgaand aan de uitbreiding van de sporthal 'Interkontakthal', geen vervolgonderzoek noodzakelijk. Er wordt echter wel geadviseerd om de voortgang van de werkzaamheden te melden aan het bevoegd gezag, de Provinciaal Archeoloog van Noord-Brabant.

Bijlage 1 Boorraaien

In de boorraai is de verstoorde laag met een lijn aangegeven. Tekening: M.C. Blom.

Bijlage 2 Boorstaten

boring	diepte (cm.)	lithologie	extra	grens	kleur	opmerkingen
1	50	zand, matig fijn	matig humeus	scherp	zwart	op 50 cm wat puin, A-horizont
	70	zand, matig fijn	zwak grindig	geleidelijk	donkergeel	C-horizont
	120	zand, matig fijn	zwak grindig	geleidelijk	lichtgeel	
2	20	zand, matig fijn	zwak humeus	scherp	zwart	baksteengruis, A-horizont
	60	zand, matig fijn		geleidelijk	zwart	baksteengruis, A-horizont
	90	zand, matig fijn		scherp	zwart, A-horizont	
3	130	zand, matig fijn		geleidelijk	grijsgeel	gevlekt, verstoord
	200	zand, zeer grof			lichtgrijs	Formatie van Twente
	15	zand, matig fijn		geleidelijk	grijszwart	
	30	zand, matig fijn		geleidelijk	zwart	A-horizont
	50	zand, matig fijn		geleidelijk	bruingeel	
	100	zand, matig fijn		scherp	mix	
	130	zand, matig fijn		scherp	grijs	C-horizont
4	150	zand, zeer grof			grijs	Formatie van Twente
	30	zand, matig fijn		geleidelijk	zwart	A-horizont
	70	zand, matig fijn		geleidelijk	geelbruin	op 60–80 m baksteengruis
5	120	zand, zeer grof			grijs	Formatie van Twente
	30	zand, matig fijn		scherp	zwart	A-horizont
	55	zand, matig fijn		scherp	mix	mix van geel, zwart en bruin
	95	zand, matig fijn	zwak grindig	geleidelijk	donkergeel	C-horizont
6	100	zand, matig fijn		scherp	grijs	
	120	zand, zeer grof			grijs	Formatie van Twente
	40	zand, matig fijn		scherp	zwart	deel is gezeefd, A-horizont
	55	zand, matig fijn		scherp	mix	mix van zwart, geel en bruin
	60	zand, matig fijn		scherp	mix	mix van geel en zwart, op 90 cm roestvlekken
	140	zand, matig fijn		scherp	donkergeel	
	170	zand, matig fijn		geleidelijk	mix	mix van grijs en bruin
7	180	klei, sterk zandig		scherp	mix	
	185	zand, matig fijn		scherp	donkergrijs bruin	C-horizont
	200	zand, zeer grof			grijs	Formatie van Twente
8	30	zand, matig fijn		scherp	zwart	A-horizont
	130	zand, matig grof			donkergeel	naar beneden toe iets lichter van kleur, deel is gezeefd, C-horizont
9	35	zand, matig fijn		scherp	zwart	A-horizont
	120	zand, matig fijn			donkergeel	op 120 cm een steen, roest op 45 cm en rond 90 cm, kleur wordt lichter naar beneden toe, C-horizont
10	70	zand, matig fijn		geleidelijk	zwart	baksteengruis op 50 cm, A-horizont
	90	zand, matig fijn		geleidelijk	mix	mix van geel en zwart
	115	zand, matig fijn		abrupt	zwart	
	120	zand, matig fijn		scherp	mix	mix van geel en zwart
	135	zand, zeer grof		scherp	bruingrijs	Formatie van Twente
	155	klei, sterk zandig		scherp	grijs	
	170	zand, zeer grof			grijs	Formatie van Twente
10	65	zand, matig fijn		scherp	zwart	op 70 cm een natuurlijk stuk vuursteen, deel is gezeefd, A-horizont

boring	diepte (cm.)	lithologie	extra	grens	kleur	opmerkingen
11	75	zand, matig fijn		scherp	mix	mix van geel en zwart
	120	zand, matig fijn		scherp	mix	mix van bruin en geel
	125	zand, matig fijn		scherp	geelgrijs	
	140	zand, zeer grof		scherp	mix	
	150	zand, zeer grof			lichtgeel bruin	Formatie van Twente
	80	zand, matig fijn		scherp	zwart	A-horizont
	82	zand, matig fijn		scherp	mix	mix van zwart en geel
	100	zand, matig fijn		scherp	zwart	
	110	zand, matig fijn		scherp	mix	mix van zwart en geel
	115	zand, zeer grof		scherp	mix	mix van grijs en zwart
	140	zand, zeer grof			grijs	Formatie van Twente
12	70	zand, matig fijn		scherp	mix	mix van geel, zwart en bruin
	90	zand, matig fijn		geleidelijk	geel	C-horizont
	130	zand, matig grof		geleidelijk	grijs	
	150	zand, zeer grof			grijs	Formatie van Twente
13	60	zand, matig fijn		scherp	zwart	A-horizont
	70	zand, matig fijn		abrupt	mix	
	90	zand, matig fijn		scherp	mix	met roestvlekken
	125	zand, matig grof		scherp	geelgrijs	met roestvlekken
14	130	zand, zeer grof			lichtgrijs	Formatie van Twente
	20	zand, matig fijn		scherp	zwart	A-horizont
	35	zand, matig fijn		scherp	mix	
	50	zand, matig fijn		scherp	zwartbruin	baksteengruis op 50 cm
	70	zand, matig fijn		scherp	mix	mix van geel en zwart
	110	zand, matig fijn		scherp	geel	C-horizont
15	120	zand, zeer grof	zwak grindig		grijs	Formatie van Twente
	70	zand, matig fijn		abrupt	zwart	A-horizont
	110	zand, matig fijn		scherp	geel	C-horizont
	120	zand, matig grof	zwak grindig	scherp	geel	roestvlekken op 120 cm
	135	zand, matig grof		geleidelijk	grijs	met roestvlekken
	140	zand, zeer grof			grijs	met roestvlekken en iets leem, Formatie van Twente
16	80	zand, matig fijn		abrupt	zwart	deel is gezeefd, A-horizont
	100	zand, matig fijn		scherp	geel	rond 100 cm roestvlekken, C-horizont
17	130	zand, matig grof	zwak grindig	scherp	grijs	
	150	zand, zeer grof	zwak grindig		grijsbruin	Formatie van Twente
	100	zand, matig fijn		scherp	zwart	
	115	zand, matig fijn		scherp	lichtbruin grijs	
	120	klei, sterk zandig		scherp	bruin	met roestvlekken
	140	klei	zwak grindig	scherp	bruingrijs	met roestvlekken
	210	zand, matig fijn		scherp	zwart	A-horizont
	220	zand, matig fijn			lichtbruin geel	C-horizont

Bijlage 3 Vereenvoudigde archeologische tijdsschaal

Periode	
Paleolithicum	8800 v. Chr. en eerder
Mesolithicum	8800 – 4900 v. Chr.
Neolithicum	5300 – 2000 v. Chr.
Bronstijd	2000 – 800 v. Chr.
IJzertijd	800 – 12 v. Chr.
Romeinse Tijd	12 v. Chr. – 450 n. Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 – 1050 n. Chr.
Late Middeleeuwen	1050 – 1500 n. Chr.
Nieuwe Tijd	1500 n. Chr. tot heden